

ГОЛОДОМОР ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ЯВИЩА БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (20-ті рр. XX ст.)

Коробова Л.О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Аналізуючи соціальне явище дитячої безпритульності неможливо не звернутися до аналізу причин його виникнення. Зокрема в нашому дослідженні ми розкриємо суть однієї, на нашу думку, з найголовніших причин – це голод 1921-1922 рр., який призвів до різкого зростання чисельності безпритульних дітей.

Спочатку голод охопив південні райони України та Крим. Якщо в грудні 1921 року голодувало 12% населення, то в січні 1922 року – 20%, а у квітні – 38,7%. Майже половину (48%) голодуючих становили діти [4, с.97].

Для координації зусиль державних органів України в боротьбі з голодом у серпні 1921 року була створена Центральна комісія допомоги голодуючим (ЦК Допгол ВЦВК) на чолі з Петровським Г.І. у складі якої була створена Секція допомоги голодуючим дітям. Її завдання полягало у розробці плану евакуації дітей, організації та підготовці міст до прийому дітей, розробці відповідних положень та інструкцій.

До кінця 1922 року кількість дітей України, які потребували державної допомоги, становила близько 2 млн. [2, с.44]. У зв'язку з тяжким становищем південних районів України, основна діяльність Секції допомоги голодуючим дітям була спрямована на організацію допомоги дітям Запоріжжя, Донбасу, Катеринославщини, Миколаївської та Одеської областей.

Брак державних коштів, щомісячне скорочення норм харчування, перевантаженість дитячих будинків та відсутність можливості розширення їх мережі обумовили передачу дитячих будинків на колективний патронат. На індивідуальний патронат передавалися вилучені з вулиці безпритульні діти. На липень 1922 року населення України забезпечувало харчуванням 248 дитячих

інтернатних установ на 22,6 тис. чоловік. На весну 1923 року під індивідуальним патронатом перебувало понад 35 тис. дітей [5, с.77].

Більш детальні данні від 1.04.1922 р. наведені у таблиці [3, с.88].

Відомості про голодуючих дітей південної України

Губернії	агальна кількість дітей до 15 років	З них голодуючих	Забезпечено					
			В дитячих установах Наркомосвіти	В дитячих Установах Наркомздоров'я	Індивідуальна допомога	Отримали харчування на харч-пунктах	сього забезпечено	Незабезпечено ніяким харчуванням
Донецька	1216674	400000	20928	5000	-	40000	65928	334027
Запорізька	502121	470000	12000	2500	722	7422	22644	447356
Катеринославська	743302	252000	11000	3000	3375	60000	77375	174625
Миколаївська	589325	440000	11643	2000	-	15000	28643	411357
Одеська	809325	172000	11587	2554	90	20000	34231	137769
Разом	3861252	1734000	67158	15054	4187	142422	228821	1505179

Аналізуючи данні наведеної таблиці можемо зробити висновок, що за кількістю безпритульних і голодуючих дітей лідирувала Запорізька, Донецька та Миколаївська області. І відповідно бачимо, що єдиною реальною формою допомоги голодуючим та безпритульним дітям всіх областей виявилась організація пунктів харчування. Дивує той факт, що у Донецькій і Миколаївській областях зовсім відсутня індивідуальна допомога голодуючим дітям, і відповідно пункти харчування – єдиний шанс вижити.

Також неможливо не згадати про вагому допомогу міжнародні організації голодуючим дітям та безпритульним. На території України діяла Американська адміністрація допомоги (АРА), організація Ф.Нансена, міжнародний Червоний Хрест тощо. Силами громадських міжнародних організацій була створена мережа громадського харчування в п'яти губерніях України. Силами міжнародної Співки допомоги дітям, було відкрито перші їдальні в жовтні 1921

року. З жовтня 1921 р. і до червня 1923 року було надано більше 121 млн. гарячих обідів для дітей і видано 375 тис. продовольчих пайків [1, с.27].

Отже, можемо зробити висновки, що в період голоду 20-тих рр. ХХ ст. спостерігався справжній вибух дитячої безпритульності. Всі зусилля державних та громадських органів були сконцентровані на надання допомоги голодуючим дітям. Відтак збільшувалась кількість дитячих будинків, впроваджувалася система патронування, створювалися пункти безкоштовного харчування тощо.

Література:

1. Гамма. Международный союз помощи детям и его работа // Друзья детей. – 1928. – №10. – С.27.
2. Голод и дети на Украине (По данным Секции помощи голодающим детям при Центральном Совете защиты детей на Украине и по другим материалам)/ Сост. Арнаут В.А. – Х.:Ред. –Изд. отдел НКП,1922. – С.44.
3. Зінченко А.Г. Дитяча безпритульність в радянській Україні в 20-х – першій половині 30-х рр. ХХ ст. дис. канд.пед.наук: 07.00.01 «Історія України» / А.Г. Зінченко. – Одеса, 2001. – С.88.
4. Итоги борьбы с голодом в 1921-1922 гг. – М.,1922. – С.97.
5. Мовчан О.Н. Трудящиеся УССР в борьбе с продовольственным кризисом при переходе к НЭПу. – К., 1988. – С.77.